

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Utrum omnia præcepta Decalogi, omnesq[ue] actus virtutum, sint
de lege, naturæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICULUS II.

Virum omnia præcepta Decalogi, omnesque actus virtutum, sint de lege naturæ?

27. **Q**uidam Jurisperiti asserunt sub lege naturali contineri tantum prima principia practica per se nota, non autem conclusiones quæ ex illis deducuntur, cujusmodi sunt Decalogi præcepta; hæc enim existimant ad jus gentium potius quam ad jus naturæ spectare. Aliqui vero Theologi censent, prorsus à veritate alienum esse, quod docet D. Thomas hic art. 3. nimirum omnes actus virtutum esse de lege naturæ, cum plura (inquiunt) opera virtutum non sint de præcepto, sed tantum de consilio. Pro resolutione, sit

§. I.

Viraque difficultas duplici conclusione resolvitur.

Dico primò, omnia præcepta Decalogi (excepto tertio de sanctificatione Sabbati, quod quantum ad determinationem temporis, est legis divinæ positivæ, & scriptæ) pertinere ad legem naturalem. Ita communiter docent Theologi & peritiores Juristæ, quos refert & sequitur Turrecremata, cap. *Ius gentium*, dist. 1. art. 1.

28. Probatur primò ex definitione juris naturalis, quod teste Aristotele 5. *Ethic.* cap. 7. est illud quod ubiq; vim habet, videlicet ex ipsa rei natura, & non quia videtur vel non videtur, id est non quia voluntariè & arbitrariè instituitur. Vel ut alij dicunt, jus naturale est, quod nec genuit opinio, neq; humana aliqua institutio, sed ex sola ratione naturali vim habet: Atqui tale est jus quo omnia Decalogi præcepta, exceptâ determinatione diei festi observare tenemur; illud enim nec genuit opinio, nec humana aliqua institutio, sed ex vi solius rationis naturalis obligat; ut perspicuum est in cultu Dei, & honore parentum, homicidio, & adulterio, quorum illa ex vi solius rationis exequi, hæc verò vitare tenemur: Ergo omnia præcepta Decalogi; excepto tertio de sanctificatione sabbati, quantum ad determinationem temporis) pertinent ad legem naturæ.

29. Probatur secundò ex differentia quæ reperitur inter legem naturalem & positivam, lex enim naturalis in eo differt à purè positivâ, quod illa supponit in objecto honestatem quam præcipit, moralemq; necessitatem, & malitiam quam prohibet; unde quæ per illam præcipiunt aut prohibentur, non sunt bona, quia præcepta, aut mala, quia prohibita; sed è contrariò sunt præcepta, quia bona & moraliter necessaria ex natura rei; vel prohibita, quia mala & naturaliter indecentia. At verò lex purè positivâ, non supponit in objecto quod præcipit aut prohibet, moralem necessitatem agendi aut omittendi ex ipsa natura rei, sed illam inducit; quæq; per illam præcipiuntur, sunt tantum necessaria moraliter, quia præcepta; & quæ per illam prohibentur, sunt tantum mala & illicita, quia prohibentur per Decalogum; exceptâ determinatione diei festi, sunt bona & honesta, vel turpia & indecentia, ex ipsa natura rei, & seclusâ quacunque lege positivâ, ut constat in cultu Dei, & honore parentum, homicidio, furto, & adulterio: Ergo omnia præcepta Decalogi, cadunt sub lege

A natura, excepto præcepto sabbati, quod aliquid habet juris positivi divini, & aliquid juris naturalis. Quatenus enim cultum ipsius Dei præcipit, est de jure naturæ; siquidem natura satis docet, cultum esse Deo, pro collatis beneficijs, & pro suprema ejus excellentia persolvendum; sed quatenus præscribit certum diem potius quam alterum, est juris divini positivi; natura enim hunc diem non præscribit, sed Deus solus eum observandum Adamo & Evæ expressè præscripsit; eò quòd, ut ait Scriptura, à creatione seu ab omni opere quod pararat, die septimo requieverit; & sic duntaxat fuit veteris legis abrogatione antiquatum per Evangelicam, in qua sabbato dies Dominica, Christi resurrectione consecrata, colenda à nobis, successit.

Dico secundò, omnes actus virtutum esse de lege naturæ, si spectentur secundum suam rationem genericam, sive in quantum sunt virtuosij; non verò si considerentur secundum seipsos, & in proprijs speciebus. Ita D. Thomas hic art. 3. ubi primam partem conclusionis hac ratione demonstrat: *Ad legem naturæ pertinet omne illud ad quod homo inclinatur secundum suam naturam: inclinatur autem unumquodque naturaliter ad operationem sibi convenientem secundum suam formam, sicut ignis ad calefaciendum; unde cum anima rationalis sit propria forma hominis, naturalis inclinatio inest cuilibet homini ad hoc quod agat secundum rationem, & hoc est agere secundum virtutem; unde secundum hoc omnes actus virtutum sunt de lege naturali, dicitur enim hoc naturaliter unicuique propria ratio ut virtuosè agat.*

Secundam verò ex eo probat, quod multa secundum virtutem sunt, ad quæ natura non primò inclinatur, sed per rationis inquisitionem ea homines adinvenerunt quasi utilia ad bene vivendum, ut patet in actibus justitiæ commutativæ, qui in emptione & venditione, alijsq; humanis contractibus exercentur.

Potest hæc conclusio, quoad utramq; partem, hoc exemplo declarari & illustrari: Actus temperantiæ v.g. secundum suam genericam rationem, seu ex genere suo, id est quatenus est actus virtuosus, talis est ut in eum natura inclinet, sicque ad legem naturæ dicitur pertinere: quod autem per abstinentiam à carnibus, & per jejunium quadragesimale debeat exerceri, hoc non est à lege naturali, sed positivâ, pendet enim ex voluntate & præcepto Ecclesiæ.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: *Lex Omnes, ff. de justitia & jure, & lege Bona fide, ff. de depositi, tribuuntur juri gentium multa quæ deducuntur ex primis principijs practicis per evidentem consequentiam, & pertinent ad præcepta Decalogi: Sed jus gentium distinguitur à jure naturali, ut docet D. Thomas quæst. sequenti art. 4. Ergo præcepta Decalogi non pertinent ad legem naturalem.*

Respondeo jus gentium duobus modis usurpari posse, strictè scilicet & propriè, seu effectivè, id est, à gentibus institutum; & largè ac impropriè, seu subjectivè, hoc est ab omnibus gentibus observatum; quo pacto concidit cum jure naturali; cum enim jus naturale ab omnibus gentibus observetur, subjectivè & impropriè, jus gentium

gentium dici potest, juxta illud Tullii Tusculana secunda: *In omni re omnium gentium consensus, lex natura putanda est.* Quando ergo prædictis legibus, multa quæ deducuntur ex primis principis practiis per evidentem consequentiam, & pertinent ad præcepta Decalogi, dicuntur ad jus gentium pertinere, usurpatur jus gentium secundo modo, in qua acceptione, ut ostendimus, coincidit cum jure naturali, subindeque ex illis legibus nihil contra primam conclusionem inferri potest.

35 **O**bjicies secundo contra secundam conclusionem: Opera virtutum quæ cadunt sub consilio, & dicuntur supererogationis, non sunt de lege naturæ; cum enim illa præceptiva sit, ea solum quæ cadunt sub præcepto, sub tali lege cadere videntur: Ergo falsum est, omnes actus virtutum esse de lege naturæ, ut docet S. Thomas hic art. 3.

36 **C**onfirmatur: Si opera virtutum quæ cadunt sub consilio, ut virginitas, & alia ad quæ non tenemur ex præcepto, essent de lege naturæ, consilium esset actus legis naturalis: Sed hoc est falsum, ut patet ex dictis disp. 1. art. 7. ubi cum D. Thoma ostendimus esse quatuor tantum actus legis, nimirum præcipere, prohibere, permittere, punire: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Si hæc opera essent de lege naturæ, lex naturalis inclinaret ad illa, sicut & ad alia: Sed lex naturalis non inclinatur ad aliquod opus virtutis, nisi mediante aliquo actu legis: cum igitur ad prædicta opera cadentia sub consilio non inclinet medio præcepto & prohibitione, permissione, aut punitione, sed solum medio consilio, si illa sint de lege naturæ, sequitur quod consilium sit actus legis.

37 **A**d objectionem respondet Vazquez, Concesso Antecedente, negando Consequentiam, quia, inquit, cum S. Thomas docet, omnes actus virtutum esse de lege naturæ, non loquitur de actibus virtutum qui cadunt sub consilio, & qui dicuntur supererogationis, sed tantum de actibus præceptis lege naturæ.

Verum hæc interpretatio aperte repugnat menti S. Doctoris, ut patet ex verbis ejus supra adductis, & ex ratione quæ utitur ad probandum nostram conclusionem, quæ universaliter concludit de omnibus actibus virtutum, cum omnes sint secundum inclinationem naturæ rationalis, ut virtuosæ sunt, quæ est ratio D. Thomæ. Præterquam quod si D. Thomas tantum loqueretur de actibus præceptis legis naturæ, solum doceret quod omnes actus virtutum præcepti, sunt de lege naturæ, quod per se manifestum est, nec indiget probatione: imò si tantum hoc vellet, videretur petere principium, & probare idem per idem, cum idem sit formalissime loquendo actus esse de lege naturæ, quia præceptiva est, ut fateatur Vazquez, ac esse præceptum lege naturæ.

38 **A**lter ergo objectioni respondendum est, distinguendo scilicet Antecedens: Opera virtutum quæ cadunt sub consilio, & dicuntur supererogationis, non sunt de lege naturæ: in propriis speciebus considerata, concedo Antecedens. In quantum sunt virtuosæ, nego Antecedens, & Consequentiam. Solutio patet ex dictis in secunda conclusione, in qua cum S. Doctore ostendimus, quod licet omnes actus virtutum in propriis speciebus considerati, non sint de lege naturæ, quia ad illos sic spectatos natura rationalis non inclinatur, si ræm considerentur ut

Tom. III.

A virtuosæ, sunt de lege naturæ, quia ratio naturalis dicitur esse studiosè seu virtuosè agendum. Quod ut magis declaretur,

39 **O**bservandum est, dupliciter posse intelligi, quod ratio naturalis dicitur virtuosè agere etiam in operibus virtutum quæ cadunt sub consilio, & supererogationis dicuntur: Primò taliter ut præcipiat facere illos in quantum virtuosæ sunt: Secundò taliter ut præcipiat quod si fiunt, virtuosè fiant. Primam non dicitur ratio naturalis in illis, sed tantum in actibus præceptis jure naturali. Secundum verò dicitur tam in illis quam in omnibus procedentibus ab homine ut homo est, dicitur enim ratio naturalis, quod si homo operetur ut homo, secundum formam hominis operetur, & conformiter ad rationem, quod est virtuosè operari. In quantum igitur dicimus, actus supererogationis & consilii, prout sunt virtuosæ, esse de lege naturæ, in quantum lex naturalis dicitur, quod si fiunt ab homine, virtuosè & conformiter ad rectam rationem fieri debent.

40 **A**d confirmationem nego sequelam Majoris, & ad illius probationem dico quod lex naturalis inclinatur ad hujusmodi opera, ut virtuosæ sunt, modo explicato, per actum præcepti, est enim lex præceptiva: prout sic autem non cadunt sub consilio, sed tantum prout in suis speciebus considerantur.

41 **O**bjicies tertio: Non omnia peccata sunt contra legem naturæ: Ergo neque omnes actus virtutum etiam naturalium ad legem naturæ pertinent.

42 **R**espondeo distinguendo Antecedens: Non sunt contra naturam animale, seu omnibus animalibus communem, eo modo quo concubitus masculorum dicitur esse contra naturam, concedo. Non sunt contra naturam, id est contra rationem, quæ est natura hominis, nego. Quod ut magis explicetur,

43 **O**bservandum est ex D. Thoma hic art. 2. in natura hominis plures distingui gradus, entis, animalis & rationalis. Si spectetur juxta gradum entis, seipsum interficere dicitur peccatum contra naturam, quia quisque quatenus est ens, seipsum conservare tenetur, juxta illud Tullii cap. 1. *Offic. Principio generi animantium omni est à natura tributum, ut se, vitam, corpus, tueatur.* Si juxta gradum animalis, peccata nefanda carnis, ut sodomia, bestialitas, & mollietates, dicuntur contra naturam, quia contra inclinationem naturalem omnibus animalibus insitam pugnant. Si secundum gradum rationis, quælibet peccata dicuntur contra naturam hominis pugnare, quia contrariantur rationi, quæ est natura hominis, ut in Tractatu de peccatis fusè declaravimus. Nihilominus per antonomasiam, duo priora genera peccatorum pugnare contra naturam dicuntur, quia nefandissimum est committere id, à quo bruta ipsa, nec non entia omnia abhorrent.

44 **Q**ærit D. Thomas hic art. 4. utrum lex naturæ sit una apud omnes? Respondetque illam esse unam apud omnes & secundum rectitudinem & secundum notitiam, quoad sua principia communia, quia quoad illa principia sic se habet ratio practica sicut speculativa, quæ procedit ex principis, quæ sunt eadem apud omnes, & secundum veritatem, & secundum notitiam. Quantum verò ad quædam principia propria ex communibus deducta, docet non esse eandem apud omnes, nec quoad rectitudinem, nec quoad notitiam, quia quantum ad hoc aliter philosophandum

xxx

dum

dum est de ratione speculativa & de ratione practica; ratio enim speculativa versatur circa principia propria, quae sunt necessaria, & impossibile est aliter esse, unde absque aliquo defectu invenitur veritas in conclusionibus ex illis deductis; ratio verò practica versatur circa contingentia, nimirum circa operationes humanas, quas aliquando contingit impediri: unde lex naturalis, quantum ad haec principia particularia, non est eadem apud omnes quantum ad rectitudinem & notitiam, sed solum ut in pluribus.

Ad majorem hujus doctrinae explicationem, quarunt hic aliqui, an dari possit ignorantia invincibilis, & excusans à peccato, eorum quae sunt de lege naturae. Verum de hoc sufficienter egimus in dissertatione de probabilitate, art. 7. §. 3. in responsione ad quintam objectionem. Unde ad hunc locum lectorem remittimus, ne eadem hic inutiliter repetamus.

ARTICULUS III.

Utrum lex natura pati possit mutationem, dispensationem, abrogationem, vel derogationem, & interpretationem, vel epikiam?

§. I.

Quibusdam praemissis, statuuntur quatuor conclusiones, quibus resolvuntur difficultates propositae.

44 **N**otandum primò, duplicem posse dari vel concipi mutationem legis; unam propriè dictam, quando lex ipsa mutatur in se, vel quia definit in se, ut quando ad tempus lata est, quo finito cessat, vel cum de justa fit injusta, vel quia abrogatur à superiore, vel quia restringitur per dispensationem; aliam impropiam & largè sumptam, quando nimirum fit mutatio ex parte materiae legis, per quam ipsa definit esse materia legis, & subiacere ejus obligationi: qua mutatio maximè locum habet in his quae pendent ab humano consensu & voluntate mutabili; ut in votis, juramentis, matrimoniis & similibus.

45 **N**otandum secundo, dispensationem legis differre ab irritatione, abrogatione, derogatione, & interpretatione ejusdem, quod dispensatio fit quando quis in aliquo casu ab obligatione legis eximitur, aliis ad legem ipsam manentibus obligatis; exempli gratià, infirmus dispensatur à lege jejunii propter suam infirmitatem, aliis qui sani sunt eà lege obstrictis; irritatio, quando obligatio legis aboletur & aufertur ab aliquo, antequam per eam perfectè obligetur, ut quando vota filiorum impuberum irritantur à parentibus; cum enim nondum annos pubertatis attigerint, nondum perfectè per hujusmodi vota obligantur, ideòque locus est ea à parentibus irritandi. Abrogatio est, quando lex absolute tollitur, seu aboletur, sive per contrariam legem & consuetudinem, sive per desuetudinem, ut lex Apostolorum de abstinendo à sanguine & suffocato, quae jam dudum desuit, nec amplius obligat. Interpretatio verò, quando declaratur legem in aliquo casu minimè obligare; sicque communiter dicitur ad dispensationem legis opus esse potestate & jurisdictione; ad interpretationem verò & declarationem, scientià & prudentià.

46 **N**otandum tertio, epikiam ex Philosopho §.

A **E**thic. 10. esse legis emendationem, ubi deficit propter universalem. Cum enim lex debeat esse universalis, & legislator singulos casus providere non possit, contingit ut in aliquo erret, & tunc utitur epikiam, per praesumptam voluntatem legislatoris contra verba legis, eò quòd, si ille adesset, in tali casu non obligaret. Verum, ut rectè observat Cajetanus 2. 2. quaest. 120. art. 1. duobus modis potest lex deficere in aliquo particulari, negativè scilicet & contrariè. Deficit negativè, quando ita deficit, ut si servetur, nihil mali sequatur; contrariè, quando injustum est illam servare. In secundo tantum casu locum habet epikiam, in primo, servanda est lex cum semper praestet custodia legis, quando nihil mali ex ea sequitur. His praemissis, pro resolutione primae difficultatis in titulo propositae.

Dico primò, legem naturalem non posse pati mutationem impropiam, seu ex parte materiae.

Prima pars, quae est D. Thomae hic art. 5. facile potest suaderi ex dictis in primo notabili: Nam, ut ibi dicebamus, tunc mutatio legis propriè dicta contingit, quando lex ipsa mutatur in se, vel quia definit in se, ut quando ad tempus est lata, vel cum de justa fit injusta, vel quia abrogatur à superiori, vel ab illo per dispensationem restringitur: At nullo ex his modis lex naturae mutationem pati potest, non enim potest per seipsam desinere, quia non est lata ad tempus, sed sine termino. Neque potest de justa fieri injusta, cum nihil praecipiat, quod non sit intrinsicè & ex natura rei bonum; nihil prohibeat, quod non sit intrinsicè & ex natura rei malum; neque enim bonum aut malum facit, sed ostendit. Non potest etiam à Deo abrogari, vel per dispensationem restringi, ut ex infra dicendis constat: Ergo mutationem propriè dictam pati nequit.

Quod verò mutatio impropria, & ex parte materiae, in eam cadere possit, manifestum est; materia enim circa quam lex naturae versatur, non semper eodem modo se habet, sed interdum variatur, propter aliquas circumstantias occurrentes; unde fit ut illud quod erat de lege naturae, postea non sit de lege naturae: v. g. de lege naturae est, quod depositum sit reddendum, quando res, in deposito constituta non petitur in damnum alicujus; sed quia potest contingere quod petatur in alicujus perniciem, tunc mutatur materia legis depositi, ratione cujus lex ipsa de reddendo deposito impropiè mutatur; nam antea dictabatur depositum esse reddendū, quando scilicet non considerabatur haec circumstantia; modò verò contrarium dicitur, ratione talis circumstantiae. Propterea tamen ratio formalis talis legis non variatur, quia haec formaliter loquendo non fertur in rem absolute consideratam, sine debitis circumstantiis, sed ut stat sub illis; dicitur enim depositum esse reddendum, non cumque, sed dum non petitur in perniciem alicujus, & non aliter: hoc autem nunquam variatur, nec variari potest, est enim intrinsicè bonū, sicut colere Deum, & honorare parentes.

Notandum tamen est, quod licet haec variatio ratione materiae inveniatur in aliquibus praecipuis legis naturae, non tamen in omnibus; sunt enim aliqua, quae nec ratione materiae mutari possunt, cum materia illorum per se requisita, sit omnino invariabilis, ut patet in praecipuo de non mentiendo; mendaciū enim ad eò intrinsicè malum est, quòd nullà causà, ratione, aut sine